

Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης

Τόμ. 36 (2010)



Erik Neveu, Κοινωνιολογία των κοινωνικών κινήματων και ιστορίες κινήματων από το Μεσαίωνα μέχρι σήμερα, πρόλογος Νικόλαος Τάτσης- Χρύσα Ζάχου, μτφ.-εισ.-επιμ. Μαρλέν Λογοθέτη, εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2010, 560 σελ.

Νίκος Σούζας

doi: [10.12681/hpsa.14511](https://doi.org/10.12681/hpsa.14511)

Copyright © 2017, Νίκος Σούζας



Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Σούζας Ν. (2017). Erik Neveu, Κοινωνιολογία των κοινωνικών κινήματων και ιστορίες κινήματων από το Μεσαίωνα μέχρι σήμερα, πρόλογος Νικόλαος Τάτσης- Χρύσα Ζάχου, μτφ.-εισ.-επιμ. Μαρλέν Λογοθέτη, εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2010, 560 σελ. *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, 36, 159-161.
<https://doi.org/10.12681/hpsa.14511>

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΕΣ

ERIK NEVEU, *Κοινωνιολογία των κοινωνικών κινήματων και ιστορίες κινήματων από το Μεσαίωνα μέχρι σήμερα*, πρόλογος Νικόλαος Τάτσος-Χρύσα Ζάχου, μτφ.-εισ.-επιμ. Μαρλέν Λογοθέτη, εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2010, 560 σελ.

Με την έκδοση του γνωστού βιβλίου *Κοινωνιολογία των κοινωνικών κινήματων* του γάλλου Érik Neveu, η σειρά των εκδόσεων Σαββάλας «Κοινωνικές Επιστήμες/Social Sciences» εμπλουτίζει την ελλιπή εγχώρια βιβλιογραφία γύρω από ένα επιστημονικό πεδίο το οποίο η ευρύτερη κοινωνικοπολιτική συγκυρία καθιστά αδιαμφισβήτητα επίκαιρο.

Όπως σημειώνεται στην εισαγωγή, «το βιβλίο [...] δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί “εγχειρίδιο” κοινωνιολογίας. Γραμμένα απλά, μοιάζει περίπου με διάλεξη». Ειδικότερα, ο συγγραφέας δεν περιορίζεται σε μια απλή παράθεση των διαφόρων θεωρήσεων, αλλά ουσιαστικά επιχειρεί μια «περιήγηση» στη σφαίρα των θεωρητικών σχημάτων περί συλλογικής δράσης, προβαίνοντας σε ένα είδος ανοιχτής επεξεργασίας κάθε οπτικής. Πρόκειται για έναν επιτηδευμένα ελλειπτικό λόγο που μοιραία προκαλεί τη συμμετοχή του αναγνώστη στη «συζήτηση» και στην ελεύθερη αποκωδικοποίηση του προς εξέταση αντικειμένου.

Βασικό μέλημα της εν λόγω μελέτης φαίνεται, εξάλλου, πως είναι η αντιπαράθεση με τις διάφορες ιδεολογικά φορτισμένες ή στερεοτυπικές αντιλήψεις και τις συνήθεις πρόχειρες ερμηνευτικές προσεγγίσεις που στερούνται αναλυτικού βάθους. Επιδιώκεται η νηφάλια εκτίμηση του φαινομένου και, πιο συγκεκριμένα, η ανάδειξη των κοινωνικών κινήματων ως σημαντικών κοινωνικών παραγόντων που εκφράζουν συλλογικές προσδοκίες και απογοητεύσεις.

Για την ακρίβεια, ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι τα κοινωνικά κινήματα αποτελούν «σύνθετες πολιτικές διαδικασίες και μια σταθερά της κοινωνικής ζωής» και προς επίρρωση προχωρά σε μια συνοπτική –αλλά κριτική– επισκόπηση σχεδόν αφηγηματικού χαρακτήρα: από τις «ψυχοπαθολογικές»

προσεγγίσεις τύπου *Le Bon* και τις αδυναμίες της μαρξιστικής κληρονομιάς μέχρι την ψυχοκοινωνιολογική οπτική των υπερβολικά «ευρύχρωων» θεωριών της «συλλογικής συμπεριφοράς» και τις οικονομικές/ωφελιμιστικές αναγνώσεις που παρέχουν οι θεωρίες της «ορθολογικής δράσης» και της «κινητοποίησης πόρων», ο Neveu ολοκληρώνει την εν λόγω παρουσίαση με τη θεωρία για τα «νέα κοινωνικά κινήματα» και τις σχετικά πρόσφατες συζητήσεις που αφορούν, μεταξύ άλλων, το ζήτημα της συγκρότησης κινηματικών ταυτοτήτων ή την καθοριστική σημασία της συμβολικής διάστασης των κοινωνικών κινημάτων.

Μέσα από αυτήν την «περιπλάνηση» στη θεωρία της συλλογικής δράσης, ο αναγνώστης αποκτά εξοικείωση με το έργο πολλών και σημαντικών διανοητών του συγκεκριμένου επιστημονικού πεδίου. Ταυτοχρόνως, καθίσταται κοινωνός μιας συζήτησης που, ενώ μοιάζει να είναι ειδικού ενδιαφέροντος, κατ' ουσίαν θέτει κρίσιμους προβληματισμούς ευρύτερης κοινωνικής σημασίας, δεδομένου ότι στους κόλπους των κοινωνικών κινημάτων (ανα)παράγονται αξίες, ήθη και κώδικες που βρίσκονται σε αλληλεπίδραση με την καθημερινή ζωή των κοινωνιών εντός των οποίων αυτά δραστηριοποιούνται.

Ενδεικτικά, τίθενται ζητήματα σχετικά με τη διαδραστικότητα της θεομικής και της εξωθεσμικής δημόσιας κινητοποίησης, την αέναν αναζήτηση της ισορροπίας ανάμεσα στους «κινδύνους» της λεγόμενης γκετοποίησης των κοινωνικών κινημάτων και της αφομοίωσής τους από τις καπιταλιστικές ή/και τις επίσημες πολιτικές δομές, την ανίχνευση των αιτιών κάποιων εσωτερικών αδυναμιών που συνήθως αφορούν την οργάνωση και τη λειτουργία της συλλογικής δράσης, τη συνδρομή της ψυχαναλυτικής επιστήμης στην προσπάθεια κατανόησης των κινήτρων συμμετοχής στα κοινωνικά κινήματα, την αυτοκριτική διάθεση που προκαλεί στο εσωτερικό των συλλογικοτήτων ο φεμινιστικός αναστοχασμός, τη σημασία της μεσολάβησης των ΜΜΕ σε ό,τι αφορά την αναπαράσταση των κοινωνικών κινημάτων στη δημόσια σφαίρα, την καθοριστική σημασία των βιωματικών πλαισίων και των εκφραστικών αναγκών στην αποκρυστάλλωση ατομικών και συλλογικών ταυτοτήτων, τον «συγχρονισμό» των «νέων κοινωνικών κινημάτων» με τις απαιτήσεις της μεταβιομηχανικής κοινωνίας κ.λπ.

Προκειμένου να καταστεί ακόμη πιο «ζωντανή» κι ενδιαφέρουσα, αλλά και πιο έγκυρη η επιχειρούμενη «περιήγηση», ο Neveu συνδυάζει τη μελέτη των θεωρητικών προσεγγίσεων με συγκεκριμένα ιστορικά παραδείγματα συλλογικών δράσεων. Έτσι, δίνεται η δυνατότητα στον αναγνώστη να παρακολουθήσει παράλληλα το νήμα της ιστορίας των κοινωνικών κινημάτων, α-

πό τις εξεγέρσεις των μεσαιωνικών καρναβαλιών ως την παρισινή Κομμούνα και από τις εκρήξεις του λεγόμενου «παγκόσμιου '68» (π.χ. αμερικάνικο «Movement») μέχρι πιο πρόσφατα γεγονότα, όπως η «Άνοιξη του Πεκίνου».

Θα πρέπει, εν προκειμένω, να επισημανθεί ότι το στοιχείο που καθιστά καινοτόμο για τα ελληνικά δεδομένα το εν λόγω εγχείρημα συνδέεται με τον τρόπο που επέλεξε να διαχειριστεί αυτόν τον όγκο πληροφοριών η μεταφράστρια/επιμελήτρια του βιβλίου Μαρλέν Λογοθέτη. Πέραν της αναγκαιότητας διασαφήνισης κάποιων σύνθετων θεωρητικών εννοιών και αναλυτικών σχημάτων, κρίθηκε επίσης απαραίτητη η επεξήγηση γύρω από ιστορικά πρόσωπα, γεγονότα, οργανώσεις και φορείς που πιθανότατα ο αναγνώστης να αγνοεί. Ως τελικό αποτέλεσμα, οι άκρως επεξηγηματικές «σημειώσεις τέλους» υπερβαίνουν τη λογική της απλής διευκρίνισης και προσφέρουν περιεκτική επιστημονική γνώση.

Ο εν λόγω «πειραματισμός» –ο οποίος κρίνεται άκρως επιτυχημένος– παρέχει τη δυνατότητα πολλαπλών τρόπων προσέγγισης και αξιοποίησης αυτού του πραγματικά χρήσιμου αναλυτικού εργαλείου.

ΝΙΚΟΣ ΣΟΥΖΑΣ

EDOARDO ONGARO, *Public Management Reform and Modernization. Trajectories of administrative change in Italy, France, Greece, Portugal and Spain*, Edward Elgar, Cheltenham 2009, 316 σελ.

Η μελέτη και ανάλυση των διοικητικών μεταρρυθμίσεων κυριαρχείται κατά τις τελευταίες δεκαετίες από προσεγγίσεις «εθνοκεντρικού» χαρακτήρα. Αυτές υιοθετούν ως πρότυπο μεταρρυθμιστικές τάσεις που εκδηλώθηκαν από τη δεκαετία του 1980 και μετά σε ορισμένες χώρες, κυρίως αγγλοσαξονικής παράδοσης, υπό την επήρεια μάλιστα της νεοφιλελεύθερης στροφής των κυβερνήσεών τους. Κατ' αυτόν τον τρόπο, όποια επιμέρους μεταρρυθμιστική εμπειρία δεν αντιστοιχούσε στο πρότυπο του Νέου Δημοσίου Μάνατζμεντ [New Public Management] βρισκόταν στο περιθώριο του επιστημονικού και ερευνητικού ενδιαφέροντος και αντιμετωπιζόταν ως παρωχημένης λογικής, σε αναντιστοιχία με το πνεύμα των καιρών.

Τα τελευταία χρόνια, ωστόσο, καθώς οι προσδοκίες από τις μεταρρυθμίσεις του Νέου Δημοσίου Μάνατζμεντ απομυθοποιούνται και η κυριαρχία του βρίσκεται σε κάμψη, αναδύονται εναλλακτικές ματιές στα όσα συμβαίνουν σε